

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.410.007.08.2018

Krzysztof Mamiński Prezes Zarządu
Polskie Koleje Państwowe SA,
Al. Jerozolimskie 142A
02-305 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/18/019 Odprawy dla kadry kierowniczej w strategicznych spółkach Skarbu Państwa w latach 2011-2017.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Polskie Koleje Państwowe SA w Warszawie¹

Kierownik jednostki kontrolowanej

Krzysztof Mamiński Prezes Zarządu od dnia 3 marca 2017 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili:

- Mirosław Pawłowski od 14 grudnia 2015 r. do 3 marca 2017 r.
- Bogusław Kowalski od 11 grudnia 2015 r. do 14 grudnia 2015 r.
- Jakub Karnowski od 11 kwietnia 2012 r. do 30 listopada 2015 r.
- Maria Wasiak od 30 grudnia 2010 r. do 11 kwietnia 2012 r.

(akta kontroli str. 5-7)

Zakres przedmiotowy kontroli

- Zasady kształtowania wynagrodzeń kadry kierowniczej spółki, jako podstawy do naliczania odpraw. Wyniki ekonomiczno-finansowe spółki. Zasadność przyznawania w umowach z członkami kadry kierowniczej spółki dodatkowych świadczeń, w tym w postaci odpraw oraz odszkodowań z tytułu zakazu konkurencji.
- Stosowanie w praktyce zasad wynagradzania osób zatrudnianych na stanowiskach kierowniczych spółki, w tym wypłat świadczeń m.in. w postaci odpraw i odszkodowań z tytułu zakazu konkurencji. Fluktuacja kadr na stanowiskach kierowniczych spółki, w tym na stanowiskach członków zarządu. Realizacja obowiązku dokonywania analiz oświadczeń majątkowych składanych przez członków zarządu w jsSP.

Okres objęty kontrolą

od 1 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2017 r.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli, Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Kontrolerzy

1. Robert Mecha, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KGP/88/2018 z dnia 25 września 2018 r.
2. Jan Piróg, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KGP/86/2018 z dnia 25 września 2018 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: PKP lub Spółka.

² Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm. Dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W PKP stosowane były zasady wynagradzania członków Zarządu wynikające z przepisów *ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi*⁴.

Spółka wdrożyła także nowe zasady wynagradzania wynikające z przepisów *ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami*⁵. Przyjęty w nich przedział wynagrodzeń członków Zarządu odpowiadał wymogom ustawowym, a indywidualne wynagrodzenia członków Zarządu mieściły się w połowie przedziału przewidzianego w art. 4 ust. 2 pkt 5 tej ustawy. Przyjęte przez organy Spółki zasady zostały odzwierciedlone w zawartych umowach o świadczenie usług zarządzania. Zasady i poziom wynagrodzeń członków Zarządu ustalane były na podstawie uchwał Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki oraz Rady Nadzorczej, a pozostałej kadry kierowniczej na podstawie Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy.

Sytuacja majątkowo-finansowa Spółki była relatywnie stabilna i – za wyjątkiem lat 2014-2015 – nie wystąpiły przypadki wzrostu wynagrodzeń członków Zarządu niemające powiązania z jej sytuacją ekonomiczną.

Członkowie Zarządu składali oświadczenia majątkowe wymagane *ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne*⁶.

W Spółce nie przyjęto zasad przyjmowania i analizy tych oświadczeń, co – zdaniem NIK – stwarza ryzyko wystąpienia w przyszłości problemów organizacyjnych związanych z ich przyjmowaniem i analizą.

Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie wydatkowania środków na odprawy, odszkodowania i ekwiwalenty za niewykorzystane urlopy zwalnianych członków kadry kierowniczej wystąpiły w latach 2012-2016.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Podstawowe informacje ekonomiczno-finansowe oraz organizacja Spółki w latach 2011-2017

1.1. Ogólna charakterystyka Spółki

Opis stanu faktycznego

PKP jest jednoosobową spółką Skarbu Państwa. PKP pełni nadzór właścicielski nad spółkami Grupy PKP. PKP jest również jednym z największych właścicieli nieruchomości w Polsce. W zasobach Spółki znajduje się m.in. ok. 96 tys. ha gruntów oraz 52 tys. budynków i budowli. Jej majątek stanowią zarówno obiekty pełniące funkcje związane z transportem i obsługą podróżnych (dworce kolejowe), jak i nieruchomości *stricto* komercyjne. PKP prowadzi działania jako zarządca, polegające m.in. na inicjowaniu inwestycji oraz szukaniu sposobów optymalnego zagospodarowania kolejowych gruntów. Kluczowym zadaniem PKP jest zapewnienie wysokiego standardu usług na dworcach kolejowych. Spółka realizuje

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1252, ze zm. Dalej: *ustawa kominowa*.

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 2190, ze zm. Dalej: *ustawa o wynagrodzeniach zarządu*.

⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 1393. Dalej: *ustawa antykorupcyjna*.

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

program modernizacji dworców, którego celem jest dostosowanie ich do potrzeb zarówno podróźnych, jak i lokalnych społeczności. Wśród priorytetów przy realizacji inwestycji jest dostosowanie dworców do potrzeb wszystkich grup pasażerów, w tym osób o ograniczonej możliwości poruszania się⁸.

(akta kontroli str. 8-161, 1266)

1.2. Dynamika kształtowania wyników ekonomiczno-finansowych Spółki w latach 2011-2017

Opis stanu faktycznego

Przychody z podstawowej działalności operacyjnej Spółki w latach 2011-2017 wynosiły odpowiednio: 691 379,7 tys. zł, 715 121,5 tys. zł, 699 117,3 tys. zł, 699 869,8 tys. zł, 692 931,4 tys. zł, 682 370,7 tys. zł i 702 518 tys. zł.

W latach 2011-2017 Spółka wykazała zysk netto z całokształtu działalności w kwocie kolejno: 228 419,1 tys. zł, 345 693,7 tys. zł, 232 118,8 tys. zł, 219 027,7 tys. zł, 223 036,6 tys. zł, 150 442,7 tys. zł oraz 192 802,9 tys. zł.

Koszty Zarządu i Rady Nadzorczej Spółki w latach 2011-2017 wynosiły kolejno: 1 578,8 tys. zł, 2 243,4 tys. zł, 2 684,5 tys. zł, 3 427,9 tys. zł, 4 020,8 tys. zł, 2 237,9 tys. zł oraz 1 914,6 tys. zł. Udział kosztów Zarządu i Rady Nadzorczej w ogólnych kosztach wynagrodzeń w Spółce w latach 2011-2017 wynosił kolejno: 1,16%, 1,51%, 1,65%, 2,07%, 2,62%, 1,48% i 1,3%. Średnioroczne zatrudnienie w Spółce w ww. latach (w etatach) wynosiło kolejno: 2 878, 2 784, 2 758, 2 602, 2 310, 2 231 oraz 2 247.

Wartość aktywów PKP na koniec lat 2011-2017 wynosiła odpowiednio: 19 645 314,5 tys. zł, 19 385 112,3 tys. zł, 18 707 830,9 tys. zł, 17 729 365,7 tys. zł, 18 146 681,2 tys. zł, 16 689 146,4 tys. zł oraz 16 141 839,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 162)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Spółki w badanym zakresie, zwracając równocześnie uwagę na znaczący wzrost w latach 2014-2015 kosztów Zarządu i Rady Nadzorczej wynikający w znacznej mierze z wypłaty odpraw zwolnionym członkom Zarządu.

OBSZAR

2. Zasady kształtowania wynagrodzeń dla członków Zarządu i kadry kierowniczej w Spółce

2.1. Określenie poziomu wynagrodzeń członków Zarządu w okresie obowiązywania przepisów ustawy kominowej

Opis stanu faktycznego

Poziom wynagrodzeń członków Zarządu PKP ustalany był na podstawie uchwał Rady Nadzorczej PKP oraz Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia PKP W okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. do 11 kwietnia 2012 r. członkowie Zarządu PKP zatrudnieni byli w Spółce na podstawie umów o pracę. Miesięczne wynagrodzenia członków Zarządu wynosiły od [...] do [...]⁹. Od dnia 11 kwietnia 2012 r. do 31 grudnia 2017 r. Członkowie Zarządu byli zatrudnieni na podstawie umów o świadczenie usług w zakresie zarządzania (kontraktach menedżerskich).

⁸ <https://www.pkp.pl/pl/serwis-korporacyjny/opkpsa> [2018.12.21]

⁹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej - Dz.U. z 2018 r. poz. 1330 ze zm. (zwanej dalej: *uodip*) w zw. z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – Dz.U. z 2018 r. poz. 419 ze zm. (zwanej dalej: *uoznk*). Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

Miesięczne podstawowe wynagrodzenia członków Zarządu, w tym Prezesa Zarządu za świadczenie usług w zakresie zarządzania mieściły się w przedziale: [...] ¹⁰

(akta kontroli str. 191-326)

2.2. Zmiana w 2016 r. podstawy prawnej dotyczącej zasad określania poziomu wynagrodzeń członków Zarządu

Opis stanu faktycznego

W związku ze zmianą podstawy prawnej dotyczącej sposobu określania poziomu wynagrodzeń dla członków Zarządu, w dniu 29 czerwca 2016 r. Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKP przyjęło uchwały zmieniające uchwały w sprawach ustalania zasad i wysokości wynagrodzenia oraz określenia świadczeń dodatkowych dla Członków Zarządu. W podjętych uchwałach dostosowano dotychczas obowiązujące zasady do postanowień *ustawy o wynagrodzeniach zarządu*. Postanowienia zawarte w tych uchwałach nie zmieniały poziomu wynagrodzeń, ponieważ ich wysokości, ustalone wcześniej, były zgodne z ww. ustawą. Wielkość średniorocznego zatrudnienia oraz wartość aktywów PKP w 2015 r. (odpowiednio 2 310 osób w przeliczeniu na etaty oraz 18 146 681,2 tys. zł) uprawniały do określenia części stałej wynagrodzenia członków Zarządu na poziomie od siedmiokrotności do piętnastokrotności podstawy wymiaru¹¹. Wysokość stałego miesięcznego wynagrodzenia członków Zarządu, w tym Prezesa Spółki, ustalono przy zastosowaniu współczynników krotności na poziomie od 11,20 do 11,68. Wynagrodzenie członków Zarządu w części stałej w okresie obowiązywania *ustawy o wynagrodzeniach zarządu* mieściło się w przedziale: [...] ¹²

(akta kontroli str. 191-326)

2.3. Zasady wynagradzania kadry kierowniczej Spółki

Opis stanu faktycznego

Zasady wynagradzania kadry kierowniczej Spółki (bez zarządu) określał Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla pracowników Spółki Polskie Koleje Państwowe SA z dnia 26 września 2003 r. dyrektorzy biur i departamentów Spółki świadczyli pracę dla Spółki na podstawie umów o pracę. Miesięczne zasadnicze wynagrodzenie w latach 2011-2017 wynosiło: [...] ¹³

(akta kontroli str. 189-190)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Ustalając i stosując zasady oraz wysokość podstawowych (w części stałej) wynagrodzeń członków Zarządu PKP, Spółka nie naruszyła postanowień zawartych zarówno w *ustawie kominowej*, jak również w *ustawie o wynagrodzeniach zarządu*. Wynagrodzenia pozostałej kadry kierowniczej były określane i wypłacane zgodnie z postanowieniami określonymi w Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy dla pracowników PKP.

¹⁰ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

¹¹ Podstawa wymiaru - wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

¹² Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

¹³ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

3. Pozostałe świadczenia wypłacane kadrze kierowniczej Spółki, w tym członkom Zarządu w latach 2011-2017

3.1. Wynagrodzenia dodatkowe (premie, nagrody) wypłacane kadrze kierowniczej, w tym członkom Zarządu Spółki

Opis stanu faktycznego

W PKP w latach 2013-2015¹⁴ z tytułu wynagrodzenia zmiennego przyznanego za realizację celów zarządczych wypłacono czterem Członkom Zarządu Spółki [...]¹⁵. Wynagrodzenia zmienne zawierały się w przedziale [...]¹⁶.

W latach 2011-2017 Spółka wypłaciła 87 osobom z kadry kierowniczej nagrody i premie w łącznej wysokości 5 592,6 tys. zł, z tego w kolejnych latach: 128,1 tys. zł, 491,0 tys. zł, 789,8 tys. zł, 2 069,6 tys. zł, 1 835,5 tys. zł, 265,5 tys. zł oraz 13,1 tys. zł. Średnia roczna wysokość premii i nagród przypadająca na jednego dyrektora wynosiła kolejno w tych latach: 5,6 tys. zł, 11,7 tys. zł, 18,8 tys. zł, 45,0 tys. zł, 41,7 tys. zł, 8,8 tys. zł i 0,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 191, 327-693)

3.2. Odprawy przyznane i wypłacone członkom Zarządu i pozostałej kadrze kierowniczej Spółki w latach 2011-2017

Opis stanu faktycznego

W latach 2011-2017 ośmiu odwołanym członkom Zarządu Spółki wypłacono odprawy w łącznej wysokości [...]¹⁷

Z chwilą odwołania z funkcji członków Zarządu osoby te, otrzymując odprawy, były jednocześnie zwolnione ze świadczenia pracy.

(akta kontroli str. 191)

W latach 2011-2017 Spółka wypłaciła dyrektorom, z którymi rozwiązała umowy o pracę za porozumieniem stron odprawy w łącznej wysokości [...]. Odprawy wypłacono 24 spośród 72 dyrektorów, zwolnionych w tym okresie, a ich wysokość była zależna od kwoty wynagrodzenia oraz krotności ustalonej w Porozumieniu zawartym pomiędzy Spółką a zwalnianym dyrektorem.

W grupie 24 zwolnionych dyrektorów, ośmiu byłych dyrektorów otrzymało trzymiesięczne odprawy, czterech w wymiarze mniejszym niż trzy miesiąca, natomiast w przypadku pozostałych 12 zwolnionych dyrektorów, wysokość tych świadczeń przekraczała trzymiesięczne wynagrodzenie. Najwyższe pod względem krotności wypłaconej odprawy w porównaniu do wysokości wynagrodzenia otrzymała osoba zwolniona w 2012 r., której wypłacono odprawę stanowiącą ośmiomiesięczne wynagrodzenie.

PKP wypłaciła ponadto siedem odpraw na podstawie *ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników*¹⁸ w wysokości [...]¹⁹.

(akta kontroli str. 189-190)

¹⁴ W 2012 r. i w latach 2016 – 2017 Członkom Zarządu nie wypłacano wynagrodzenia zmiennego za realizację celów.

¹⁵ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

¹⁶ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

¹⁷ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

¹⁸ Dz.U. z 2018 r. poz. 1969.

¹⁹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

3.3. Odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji przyznane i wypłacone członkom Zarządu i pozostałej kadrze kierowniczej Spółki w latach 2011-2017

Opis stanu faktycznego

W latach 2011-2017 PKP wypłaciła odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji siedmiu spośród dziesięciu osób, które pełniły funkcje członków Zarządu. Wysokość odszkodowania ustalana była w umowach o pracę lub w kontraktach menedżerskich, na poziomie 100% kwoty stałego miesięcznego wynagrodzenia podstawowego, płatna przez okres 12 miesięcy od momentu zakończenia pracy w PKP. Łączna kwota wypłaconego członkom Zarządu odszkodowania wyniosła [...] ²⁰

Odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji PKP wypłacała także pozostałej kadrze kierowniczej (poza członkami Zarządu). Wysokość tych odszkodowań była określana w umowach o pracę i mieściła się w granicach od sześciu do 12 miesięcznych wynagrodzeń, wypłacanych w miesięcznych ratach od momentu zakończenia pracy w PKP. W okresie objętym kontrolą odszkodowania w łącznej wysokości [...] ²¹ wypłacono 12 spośród 72 zwolnionych dyrektorów, z tego: [...] ²²

Wśród 12 osób, którym wypłacono odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji, sześć osób przed zwolnieniem pełniło funkcje dyrektorów zarządzających, zaś pozostałe sześć osób – dyrektorów departamentów. Byli dyrektorzy zarządzający, którzy otrzymali odszkodowania stanowili grupę blisko $\frac{1}{3}$ osób na tym stanowisku, zwolnionych w okresie objętym kontrolą (17 osób). Otrzymali oni odszkodowania w łącznej kwocie [...] ²³. Z kolei sześciu spośród 31 zwolnionych dyrektorów departamentu otrzymało odszkodowania w łącznej kwocie [...] ²⁴. Wśród beneficjentów odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji nie było 24 osób pełniących przed zwolnieniem funkcje dyrektorów biur.

(akta kontroli str. 189-191, 694-1185)

3.4. Rekompensaty i inne świadczenia wypłacone członkom Zarządu i pozostałej kadrze kierowniczej Spółki w latach 2011-2017

Opis stanu faktycznego

Członkowie Zarządu Spółki otrzymywali ekwiwalent za niewykorzystany urlop ²⁵ oraz okresy przerw w świadczeniu usług ²⁶. Trzech Członków Zarządu otrzymało ekwiwalenty za niewykorzystany urlop w kwotach: [...] ²⁷. Czterem Członkom Zarządu wypłacono ekwiwalent za okresy przerw w świadczeniu usług w kwotach: [...] ²⁸. Z tytułu ekwiwalentu za niewykorzystany urlop i okresy przerw w świadczeniu usług PKP wypłaciła członkom Zarządu w latach 2012–2015 łącznie

²⁰ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²¹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²² Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²³ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²⁴ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²⁵ W przypadku zatrudnienia na umowę o pracę.

²⁶ W przypadku umowy o świadczenie usług w zakresie zarządzania (kontraktów menedżerskich).

²⁷ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

²⁸ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

[...]29. W 2011 r. oraz w latach 2016-2017 Spółka nie wypłacała ekwiwalentów z tego tytułu Członkom Zarządu.

(akta kontroli str.191)

W latach 2011-2017 ekwiwalent za niewykorzystany urlop otrzymało 46 dyrektorów. Kwota wypłaconych ekwiwalentów wynosiła [...]30. Łącznie z tytułu ekwiwalentu za niewykorzystany urlop Spółka wypłaciła [...]31. Na podstawie porozumienia stron, 22 dyrektorów zwolniono ze świadczenia pracy wypłacając im odprawy w wysokości od trzech do sześć-miesięcznych wynagrodzeń, a także ekwiwalenty za niewykorzystany urlop. W dziewięciu przypadkach wypłacono tym osobom ekwiwalent za urlop przekraczający 20 dni, w tym w jednym przypadku PKP wypłaciła ekwiwalent za 60 dni urlopu.

Spółka wypłaciła 14 dyrektorom nagrody jubileuszowe oraz cztery odprawy emerytalne. Wysokość nagród wynosiła [...]32. Łącznie z tytułu nagród jubileuszowych Spółka wypłaciła [...]33. Wysokość odpraw emerytalnych wynosiła od [...]34. Łącznie z tytułu odpraw emerytalnych Spółka wypłaciła [...]35.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W Spółce nie zostały określone – w formie dokumentu wewnętrznego – zasady przyznawania i wypłacania zarówno członkom Zarządu jak i pozostałej kadry kierowniczej odszkodowań z tytułu zakazu konkurencji. Określenia dotyczące definiowania działalności konkurencyjnej, jak również zakazy w tym zakresie zamieszczane były w umowach, zawieranych w imieniu PKP z beneficjentami tych odszkodowań.

W umowach dotyczących zakazu konkurencji, zawieranych z osobami z kadry kierowniczej, w tym z członkami Zarządu, nie zawarto konkretnych, tj. szczegółowych informacji, których udostępnienie osobom trzecim stanowiłoby działanie na szkodę Spółki, a tym samym ograniczałoby jej konkurencyjność.

W PKP nie wprowadzono również procedury weryfikowania przestrzegania obowiązków wynikających z zakazu konkurencji przez beneficjentów tych świadczeń. Brak takich procedur, jak również przesłanek formułowania treści tych umów przez strony, które już nie są zatrudnione w PKP, potwierdził Prezes Spółki, wyjaśniając równocześnie, iż Spółka odstąpiła od zawierania umów o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy36.

2) W ocenie Najwyższej Izby Kontroli działaniem niecelowym prowadzącym w konsekwencji do niegospodarności w wydatkowaniu środków Spółki było zawieranie w umowach o świadczenie usług zarządzania (kontraktach menedżerskich) postanowień dotyczących przenoszenia na lata następne niewykorzystanych w danym roku przerw w świadczeniu usług zarządzania

29 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

30 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

31 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

32 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

33 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

34 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

35 Wylączone informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wylączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

36 Pismo znak KOA.091.5.2018 z dnia 23 listopada 2018 r.

przyznanych członkom Zarządu w wysokości 28 dni. Konsekwencją takiego rozwiązania było wypłacanie, po zakończeniu (rozwiązaniu) kontraktów menedżerskich, ekwiwalentów za niewykorzystany czas przerw w świadczeniu tych usług. Czterem członkom Zarządu wypłacono ekwiwalent za okresy przerw w świadczeniu usług zarządzania w łącznej kwocie [...]³⁷.

W latach 2012-2017 Spółka wypłacała odprawy zwalnianym członkom Zarządu oraz dyrektorom, których wysokość przekraczała wartość trzymiesięcznego wynagrodzenia podstawowego. W przypadku zwolnionych w latach 2012-2015 czterech członków Zarządu wartość wypłaconych odpraw powyżej trzykrotnych miesięcznych wynagrodzeń wyniosła łącznie [...]³⁸. Wypłacone odprawy przekraczające trzykrotne miesięczne wynagrodzenie łącznie o [...]³⁹ otrzymało także dziewięciu spośród 22 dyrektorów zwolnionych w latach 2012-2017. W przypadku wielu osób z kadry kierowniczej, z którymi rozwiązano stosunek pracy w okresie objętym kontrolą, przyznanie odprawy łączyło się z wypłatą ekwiwalentu za niewykorzystany urlop, pomimo iż wraz z tymi płatnościami zostały one zwolnione ze świadczenia pracy. Sześciu spośród ośmiu członków Zarządu, zwolnionych w latach 2012-2015 otrzymało – poza odprawami – ekwiwalenty za niewykorzystane urlopy w łącznej kwocie [...]⁴⁰. W przypadku pozostałej kadry kierowniczej, 22 spośród 66 osób, zwolnionych w latach 2012-2017 z pełnienia funkcji dyrektora, wraz z odprawami otrzymało ekwiwalenty za urlop w łącznej kwocie [...]⁴¹. Jakkolwiek, w związku z rozwiązywaniem stosunku zatrudnienia z ww. osobami, uzasadnić można wypłaty odpraw do wysokości trzymiesięcznych wynagrodzeń, jako substytutu okresu wypowiedzenia, to – w ocenie Najwyższej Izby Kontroli – zarówno wypłaty wyższych odpraw uznać należy za działanie niegospodarne. Negatywnie należy także ocenić ustalenie warunków rozwiązania umów w części dotyczącej wykorzystania urlopu wypoczynkowego, jako niekorzystnych dla Spółki. PKP nie skorzystała bowiem z możliwości wynikającej z art. 167¹ *Kodeksu pracy*, tj. rozwiązania umowy o pracę (o świadczenie usług zarządzania) z trzymiesięcznym wypowiedzeniem i równoczesnym nałożeniem na te osoby obowiązku wykorzystania urlopu w okresie tego wypowiedzenia.

(akta kontroli str. 189-191, 694-1185, 1230,1264)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność PKP w badanym zakresie w latach 2012-2016.

OBSZAR

4. Zakres wymiany kadr na stanowiskach kierowniczych Spółki, w tym na stanowiskach członków Zarządu

Opis stanu faktycznego

W latach 2011-2017 Zarząd działał w trzy do pięcioosobowym składzie⁴². W okresie tym, funkcje członków Zarządu sprawowało łącznie 17 osób, w tym Prezesa Zarządu – pięć osób⁴³. W okresie objętym kontrolą dokonywano następujących zmian w składach Zarządu:

³⁷ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

³⁸ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

³⁹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

⁴⁰ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

⁴¹ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 *uodip* w zw. z art. 11 ust. 2 *uoznk*. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie PKP.

⁴² Za wyjątkiem krótkotrwałych sytuacji przejściowych, w których Zarząd był jedno lub dwuosobowy.

⁴³ Łącznie z osobą, która tę funkcję pełniła przez cztery dni w grudniu 2015 r.

- w 2011 r. jedna osoba została powołana w skład Zarządu oraz jeden członek Zarządu został odwołany,
- w 2012 r. trzy osoby zostały odwołane ze składu Zarządu, a w ich miejsce powołano kolejne dwie osoby,
- w 2013 r. nie dokonywano zmian w składzie Zarządu,
- w 2014 r. jeden członek został odwołany ze składu Zarządu oraz jedna osoba została powołana do Zarządu,
- w czwartym kwartale 2015 r. jeden członek został odwołany ze składu Zarządu, a kolejnych dwóch zrezygnowało z pełnienia funkcji, w ich miejsce powołano trzy osoby, z których jedna po czterech dniach zrezygnowała,
- w 2016 r. powołano trzech nowych członków Zarządu i jednocześnie odwołano jedną osobę,
- w 2017 r. odwołano cały czteroosobowy Zarząd i powołano nowy trzyosobowy.
(akta kontroli str. 191, 1218-1220)

Strukturę organizacyjną Centrali Spółki ustalał na podstawie uchwał i zarządzeń Zarząd Spółki. W skład struktury organizacyjnej wchodziły biura i departamenty Spółki, którymi kierowali dyrektorzy. W latach objętych kontrolą strukturę organizacyjną Spółki tworzyło kolejno: 13, 27, 30, 28, 28, 24, i 21 biur i departamentów.

W latach 2011-2017 fluktuacja na stanowiskach dyrektorów przedstawiała się następująco:

- w 2011 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 15 osób, w trakcie roku jedna osoba została zwolniona oraz jedną powołano,
- w 2012 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 37 osób, w trakcie roku sześć osób przestało pełnić swoją funkcję, a 20 osób powołano,
- w 2013 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 45 osób, w trakcie roku zwolniono 15 osób i tyle samo powołano,
- w 2014 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 37 osób, w trakcie roku zwolniono dziewięć osób, a siedem powołano,
- w 2015 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 36 osób, w trakcie roku zwolniono osiem osób i tyle samo powołano,
- w 2016 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 42 osób, w trakcie roku zwolniono 18 osób, a 14 powołano,
- w 2017 r. funkcje dyrektorów pełniło łącznie 33 osób, w trakcie roku zwolniono 12 osób, a dziewięć powołano.

(akta kontroli str. 1186-1217, 1221-1228)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli, nie kwestionując potrzeby dokonanych zmian w strukturze organizacyjnej Spółki, zwraca uwagę na znaczną częstotliwość dokonywanych wymian członków kierownictwa na poziomie biur i departamentów, o czym szerzej w pkt IV Wystąpienia.

OBSZAR

5. Ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej dla osób pełniących funkcje publiczne

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą członkowie Zarządu Spółki składali oświadczenia majątkowe zgodnie z *ustawą antykorupcyjną*. Nie stwierdzono przypadków prowadzenia działalności gospodarczej przez członków Zarządu w trakcie pełnienia

funkcji, jak również posiadania akcji/udziałów stanowiących więcej niż 10% kapitału zakładowego w spółkach prawa handlowego oraz sprawowania funkcji w organach tych spółek.

(akta kontroli str. 163-188, 1265)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W Spółce nie opracowano procedury przyjmowania i analizy oświadczeń majątkowych składanych przez członków Zarządu.

Prezes Spółki wyjaśnił⁴⁴, że obowiązujące prawo nie nakłada obowiązku przyjmowania zasad/procedur przyjmowania i analizowania oświadczeń majątkowych składanych przez członków Zarządu Spółki. PKP SA stosuje zasady postępowania określone w *ustawie o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne*. Przepisy prawa zobowiązują Prezesa Zarządu do analizy zawartych w oświadczeniu danych, jednak nie obligują do potwierdzenia tej czynności w formie pisemnej. Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, brak prawnego obowiązku opracowania procedur przyjmowania oświadczeń majątkowych członków Zarządu i ich analizowania, a także dokumentowania tych działań w formie pisemnej nie oznacza braku celowości takiego postępowania. Pisemna dokumentacja działalności w tym zakresie nie tylko może świadczyć o prawidłowym wykonaniu obowiązków, lecz także stanowić dowód w przypadku konieczności rozstrzygnięcia wykonania tych obowiązków przez członków Zarządu.

(akta kontroli str. 163-188, 1230-1265)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie fakt przestrzegania przez członków Zarządu postanowień *ustawy antykorupcyjnej*, wskazując jednocześnie na celowość opracowania i wdrożenia procedur przyjmowania oświadczeń majątkowych członków Zarządu i dokonywania analiz tych oświadczeń w formie pisemnej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 *ustawy o NIK*, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

W wyniku analizy dotyczącej długości okresu pełnienia (w chwili odwołania) funkcji dyrektora zarządzającego, dyrektora departamentu bądź dyrektora biura stwierdzono m.in., że ponad połowa (56,9%), tj. 41 spośród 72 zwolnionych dyrektorów swoje stanowisko pełniło krócej niż dwa lata, w tym 16,7% (12 osób) poniżej jednego roku. W poszczególnych grupach dyrektorów sytuacja, w tym zakresie przedstawiała się jak niżej:

- ośmiu spośród 17 zwolnionych dyrektorów zarządzających (47,1%) zajmowało stanowisko dyrektora poniżej dwóch lat, w tym pięciu (29,4%) poniżej roku,
- 16 spośród 31 zwolnionych dyrektorów departamentu (51,6%) zajmowało stanowisko dyrektora poniżej dwóch lat, w tym pięciu (16,1%) poniżej roku,
- 17 spośród 24 zwolnionych dyrektorów biura (70,8%) pełniło tę funkcję poniżej dwóch lat, w tym dwóch (8,3%) poniżej roku.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, zbyt częsta wymiana kadr kierowniczych nie wpływa pozytywnie na jakość zarządzania Spółką.

⁴⁴ KOA.091.5.2018 z 23 listopada 2018 r.

- Wnioski
1. Dokonywanie analizy celowości i zakresu zawieranych umów o zakazie konkurencji.
 2. Opracowanie i wdrożenie w Spółce procedury przyjmowania i analizy oświadczeń majątkowych składanych przez członków Zarządu Spółki, a także dokumentowania tych działań.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 *ustawy o NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 22 stycznia 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji

p.o. Dyrektora
(-)Sławomir Grzelak

Kontrolerzy:
(-)Robert Mecha
Specjalista k. p.

.....
podpis

.....
podpis

(-)Jan Piróg
Doradca ekonomiczny

.....
podpis